

Liiketoiminnan työelämätoimikunnan tilannekuva v. 2022–2023

Työelämätoimikunta on laatinut tilannekuvan toimialansa tutkintojen näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadusta. Työelämätoimikuntien tehtäviin kuuluu tuottaa vuosittain tietoa ammatillisen koulutuksen näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadusta omalla toimialallaan (Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta 673/2017). Tätä tehtävää varten työelämätoimikunnilla on ollut käytössään seuranta-, arviointi- ja palautetietoa muun muassa Opetushallinnon tilasto-, ohjaus- ja säätelypalvelusta ja kansallisesta KOSKI-tietovarannosta. Vuoden 2022 suoritustiedot on annettu toimikuntien käyttöön vuoden 2023 keväällä. Tämän ajankohdan jälkeen KOSKI-dataan tehdyt oppilaitosten tekemät mahdolliset korjaukset eivät näy tässä tilannekuvassa. Sama koskee vuoden 2023 suoritustietojen tilastotietoja, jotka on poimittu KOSKI-tietokannasta 2024 alkuvuodesta. Tarkistettujen suoritustietojen julkaisusta myöhemmin Opetushallinnon tilastopalvelussa Vipunen.fi -sivustolla. Tilannekuvassa käytetyt tiedot on poimittu KOSKI-tietokannasta suoraan siinä muodossa kuin oppilaitokset ovat ne ilmoittaneet. Tilastot voivat sisältää puutteellisia tai virheellisiä tietoja. Esimerkiksi teknisien syitten takia kaikki oppilaitosten omiin opintohallintojärjestelmiin kirjatut tiedot eivät ole siirtyneet KOSKI-tietokantaan oikein, jolloin tieto tilastoituu ”ei tietoa”/”ei ilmoitettu” -kohtien alle. Siirtymäajalla olevat tutkinnot eivät sisälly määrällisiin tietoihin. Koulutuksen järjestäjien järjestämisluvuissa koulutuksen järjestäjien aktiivisuus määritellään sillä, onko koulutuksen järjestäjältä kirjautunut tutkintojen tai tutkinnon osien suorituksia joko 2022 tai 2023 toimikunnalle toimitetun KOSKI-datan perusteella. Lähdemateriaalina on ollut esimerkiksi toimikuntien vierailukäyntiraportit, oikaisupyynnöt ja lausunnot.

Tutkintojen ja tutkinnon osien suoritustiedot

	2022	2023	2022	2023
Tutkintojen ja tutkinnon osien suoritukset	koko tutkinto	koko tutkinto	tutkinnon osat	tutkinnon osat
Liiketoiminnan perustutkinto	5815	6031	66362	66380
Liiketoiminnan ammattitutkinto	2185	2028	7667	7094
Myynnin ja markkinointiviestinnän osaamisala	1099	998		
Liiketoiminnan palveluiden osaamisala	491	426		
Taloushallinnon osaamisala	356	392		
Kiinteistöväilytyksen osaamisala	111	101		
Finanssipalveluiden osaamisala	43	29		
Kansainvälisen liiketoiminnan ja huollinnon osaamisala	31	52		
Ei tietoa		30		
Liiketoiminnan erikoisammattitutkinto	780	607	2362	2067
Henkilöstöhallinnon osaamisala	235	171		
Myynnin ja markkinointiviestinnän osaamisala	201	177		
Kaupan osaamisala	180	138		
Kansainvälisen liiketoiminnan osaamisala	91	35		
Taloushallinnon osaamisala	57	66		
Kiinteistöväilytyksen osaamisala	2	16		
Ei tietoa	14	4		
Tieto- ja kirjastopalveluiden ammattitutkinto	77	87	297	380
Kirjastopalvelujen osaamisala	73	82		
Kirjastoautopalvelujen osaamisala	2	2		
Ei tietoa	2	3		
Yhteensä	8857	8753	76688	75921

Tutkintojen ja tutkinnon osien määrien kehitys

Koko tutkinnon suoritukset	koko tutkinto		muutos %
	2022	2023	
Liiketoiminnan perustutkinto	5815	6031	4 %
Liiketoiminnan ammattitutkinto	2185	2028	-7 %
Liiketoiminnan erikoisammattitutkinto	780	607	-22 %
Tieto- ja kirjastopalvelujen ammattitutkinto	77	87	13 %

Tutkinnon osien suoritukset	tutkinnon osat		muutos %
	2022	2023	
Liiketoiminnan perustutkinto	66362	66380	0 %
Liiketoiminnan ammattitutkinto	7667	7094	-7 %
Liiketoiminnan erikoisammattitutkinto	2362	2067	-12 %
Tieto- ja kirjastopalvelujen ammattitutkinto	297	380	28 %

Opiskelun tavoitteena suorittaa tutkinnon osa tai osia / tavoitteena suorittaa koko tutkinto

Opiskelun tavoitteena koko tutkinto (tutkinnon osittain)	2022	2023	muutos %
Liiketoiminnan perustutkinto	64096	63663	-1 %
Liiketoiminnan ammattitutkinto	6857	6268	-9 %
Liiketoiminnan erikoisammattitutkinto	2312	1967	-15 %
Tieto- ja kirjastopalvelujen ammattitutkinto	295	379	28 %

Opiskelun tavoitteena tutkinnon osa tai osia (tutkinnon osittain)	2022	2023	muutos %
Liiketoiminnan perustutkinto	2266	2717	20 %
Liiketoiminnan ammattitutkinto	810	826	2 %
Liiketoiminnan erikoisammattitutkinto	50	100	100 %
Tieto- ja kirjastopalvelujen ammattitutkinto	2	1	-50 %

Pohdintoja

Liiketoiminnan perustutkinnon ja tieto- ja kirjastopalvelujen ammattitutkinnon suoritusmäärät ovat kasvaneet ja liiketoiminnan ammatti- ja erikoisammattitutkinnon suoritusmäärät ovat laskeneet. Eniten laskua on ollut erikoisammattitutkintosuoritusten määrässä. Liiketoiminnan tutkinnoissa on yhä useammin tavoitteena tutkinnon osan tai osien suorittaminen. Tieto- ja kirjastopalvelujen ammattitutkinnossa sen sijaan on selkeää kasvua tutkinnoissa, joissa opiskelun tavoitteena on koko tutkinnon suorittaminen.

Liiketoiminnan perustutkintoja suoritettiin neljä prosenttia enemmän vuonna 2023, kuin vuonna 2022. Liiketoiminnan perustutkinnon suoritusmäärät ovat selkeästi korkeammat kuin muiden vertailtujen tutkintojen. Neljän prosentin kasvu merkitsee 216 suoritusta, joissa oli tavoitteena koko tutkinnon suorittaminen. Suorituksia, joissa oli tavoitteena tutkinnon osan tai osien suorittaminen, oli vuonna 2023 kuitenkin vain 54 kpl enemmän kuin vuonna 2022. Tavoitteena olleiden tutkinnon osan tai osien suoritusten määrästä johtuen muutos prosentteina on vain 0,1 %, joka taulukossa pyöristyy nollan prosentin muutokseksi. Suoritteiden määrä silloin kun tavoitteena oli koko tutkinto, on pysynyt prosentuaalisesti samalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Suoritteiden määrä silloin kun tavoitteena oli tutkinnon osa tai osia, on kasvanut perustutkinnossa selkeästi, eli 20 prosenttia.

Liiketoiminnan ammattitutkinnon suoritusten määrä, joissa tavoitteena on koko tutkinnon suorittaminen, väheni 7 %, joka tutkintosuorituksina tarkoittaa 157 koko tutkintoa. Myös ammattitutkinnon suoritusmäärät vähenivät saman 7 % eli 573 kpl, kun tavoitteena oli tutkinnon osan tai osien suorittaminen. Suoritteiden määrä silloin kun tavoitteena oli koko tutkinto, on myös laskenut selkeät 9 %. Toisaalta suoritukset, joiden tavoitteena oli tutkinnon osa tai osia, ovat määrältään hieman kasvaneet.

Vertailtavista tutkinnoista liiketoiminnan erikoisammattitutkinnon suoritusmäärät ovat laskeneet selkeästi eniten. Suoritteita, joissa tavoitteena oli koko tutkinnon suorittaminen, suoritettiin 173 kpl vähemmän vuonna 2023 kuin 2022. Prosentteina muutos tarkoittaa 22 prosentin laskua, jota voidaan pitää merkittävänä.

Erikoisammattitutkinnon osalta suoritteet, joiden tavoitteena oli tutkinnon osa tai osia, suoritukset eivät kuitenkaan laskeneet prosentteina yhtä merkittävästi. Laskua oli 12 % eli 295 vähemmän kuin edellisenä vuonna. Liiketoiminnan erikoisammattitutkinnossa tavoitteena on yhä useammin tutkinnon osan tai osien suorittaminen. Suoritteiden määrä silloin kun tavoitteena oli koko tutkinto, laski 15 prosenttia. Vastaavasti suoritukset, joiden tavoitteena oli tutkinnon osa tai osia, kasvoivat 100 %. Suoritusmäärinä ilmaistuna kasvua on 50:stä 100:aan.

Tieto- ja kirjastopalvelujen ammattitutkinnon tutkinnoissa, joiden tavoitteena oli joko koko tutkinto tai tutkinnon osa tai osia, suoritusmäärät kasvoivat prosentteina selkeästi eniten vertailuryhmästä. Suoritusmäärät ovat kuitenkin huomattavasti pienempiä kuin liiketoiminnan tutkintojen. Suoritteiden määrä silloin kun tavoitteena oli koko tutkinto, kasvoi 10 suorituksella enemmän verrattuna edelliseen vuoteen. Prosentteina tämä tarkoittaa kuitenkin selkeää 13 prosentin kasvua. Suoritukset, joiden tavoitteena oli tutkinnon osa tai osia, lisääntyivät vielä enemmän, eli 28 %. Tämä tarkoittaa 83 suoritusta enemmän kuin edellisenä vuonna. Myös suoritukset, joiden tavoitteena oli tutkinnon osa tai osia, kasvoivat määrältään 20 %. Tutkinnon osan tai osien suorittaminen oli tavoitteena vain yhdessä tapauksessa vuonna 2023 ja kahdessa tapauksessa vuonna 2022.

Tutkintojen järjestäminen

Järjestämisluvut / Aktiiviset koulutuksen järjestäjät *

Tutkinto	Järjestämisluvut 2022	Järjestämisluvut 2023	Aktiiviset järjestäjät 2022	Aktiiviset järjestäjät 2023
Liiketoiminnan perustutkinto	54	55	54	55
Liiketoiminnan ammattitutkinto	61	61	56	57
Liiketoiminnan erikoisammattitutkinto	40	41	26	29
Tieto- ja kirjastopalvelujen ammattitutkinto	6	6	3	3
EI SISÄLLÄ SIIRTYMÄAJALLA OLEVIA TUTKINTOJA				

Pohdintoja

Muutokset tutkintojen järjestämisluvien määrässä

Vuosien 2022–2023 välillä järjestämisluvien määrä säilyi samana ammattitutkintojen osalta, ja kasvoi yhdellä sekä liiketoiminnan perustutkinnossa, että erikoisammattitutkinnoissa. Aktiivisten järjestäjien määrä lisääntyi kaikkien liiketoiminnan tutkintojen osalta. Järjestämislupia oli vuonna 2023 yhteensä 163 ja aktiivisia koulutuksen järjestäjiä on näistä 144 (n. 88 % järjestämisluvien määrästä).

Tutkintojen järjestäminen sekä tutkintojen / tutkinnon osien suoritusten jakautuminen koulutuksen järjestäjien välillä

Perustutkintojen suoritusmäärät jakaantuvat melko tasaisesti suurimpien koulutuksen järjestäjien osalta. Osa koulutuksen järjestäjistä järjestää ammatti- ja erikoisammattitutkintoja myös valtakunnallisesti mikä nostaa heidän suoritusmääriään.

Tutkintojen järjestämisen kattavuus maantieteellisesti ja kielellisesti

Perustutkintojen suoritusmäärät jakaantuvat myös maantieteellisesti opiskelijapotentialin mukaisesti. Perustutkintoja järjestetään eniten pääkaupunkiseudulla ja Pirkanmaalla. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osalta on nähtävissä maantieteellistä kattavuutta, lukuun ottamatta aivan pohjoisinta Suomea. Perustutkintoa on järjestetty ja suoritettu suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Ammattitutkintoja suoritettiin suomeksi ja ruotsiksi, erikoisammattitutkintoja vain suomeksi.

Näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laatu

Näyttöjen suorituspaikkojen jakautuminen 2022 (%)

Tutkinto	työpaikka	oppilaitos	työpaikka ja oppilaitos	ei tietoa
----------	-----------	------------	----------------------------	-----------

Liiketoiminnan perustutkinto	84 %	7 %	3 %	6 %
Liiketoiminnan ammattitutkinto	83 %	1 %	1 %	15 %
Liiketoiminnan erikoisammattitutkinto	77 %	0 %	0 %	23 %
Tieto- ja kirjastopalvelujen ammattitutkinto	89 %	0 %	0 %	11 %

Näyttöjen suorituspaikkojen jakautuminen 2023

Tutkinto	työpaikka	oppilaitos	työpaikka ja oppilaitos	ei tietoa
Liiketoiminnan perustutkinto	80 %	10 %	3 %	8 %
Liiketoiminnan ammattitutkinto	91 %	1 %	1 %	7 %
Liiketoiminnan erikoisammattitutkinto	91 %	-	1 %	8 %
Tieto- ja kirjastopalvelujen ammattitutkinto	97 %	-	-	3 %

Ammatillisten tutkinnon osien kaksikantaisuuden toteutuminen arvioinnissa 2022 ja 2023

Tutkinto	opettaja ja työelämän edustaja 2022	opettaja ja työelämän edustaja 2023	ei tietoa 2022	ei tietoa 2023
Liiketoiminnan perustutkinto	84 %	83 %	2 %	1 %
Liiketoiminnan ammattitutkinto	86 %	91 %	7 %	2 %
Liiketoiminnan erikoisammattitutkinto	86 %	96 %	10 %	1 %
Tieto- ja kirjastopalvelujen ammattitutkinto	96 %	99 %	2 %	<1 %

**luvuissa ei ole mukana yhteiset tutkinnon osat ja niiden osa-alueet eikä tunnustetut tutkinnon osat*

Opiskelijapalautteen keskiarvot* (päättökysely)

Tutkinto	keskiarvo näyttö 2022	keskiarvo näyttö 2023	keskiarvo kaikista kysymysryhmistä 2022	keskiarvo kaikista kysymysryhmistä 2023
Liiketoiminnan perustutkinto	4,5	4,6	4,2	4,3
Liiketoiminnan ammattitutkinto	4,7	4,8	4,2	4,2
Liiketoiminnan erikoisammattitutkinto	4,8	4,8	4,2	4,3
Tieto- ja kirjastopalvelujen ammattitutkinto	-	4,9	4,3	4,4

** Arviointiasteikko 1-5*

Työpaikkakysely 2022–2023*

Tutkinto	keskiarvo 2022	keskiarvo 2023
Liiketoiminnan perustutkinto	4,1	4,2
Liiketoiminnan ammattitutkinto	4,2	4,1
Liiketoiminnan erikoisammattitutkinto	4,0	4,1
Tieto- ja kirjastopalvelujen ammattitutkinto	-	4,3

** Arviointiasteikko 1-5*

Työpaikkaohjaajakysely 2022–2023*

Tutkinto	keskiarvo 2022	keskiarvo 2023
Liiketoiminnan perustutkinto	4,3	4,3
Liiketoiminnan ammattitutkinto	4,2	4,2
Liiketoiminnan erikoisammattitutkinto	4,2	4,2
Tieto- ja kirjastopalvelujen ammattitutkinto	-	4,6

Pohdintoja

Kaksikantaisuuden toteutuminen

Kaksikantainen arviointi on toteutunut melko hyvin. Kaikissa tutkinnoissa suurimman osan arviointipäätöksistä (yli 80 %) on tehnyt opettaja ja työelämän edustaja yhdessä. Liiketoiminnan perustutkinnossa noin 10 % arviointipäätöksistä on tehty kahden opettajan kaksikantana ja loppujen näyttöjen osalta puuttuu tieto kokonaan tai osittain. Muutosta vuosien välillä ei juurikaan ole. Liiketoiminnan ammattitutkinnossa vain vajaassa 2 % näyttöjä on arvioijana toiminut kaksi opettajaa. Opettajan ja työelämän edustajan tekemien arviointipäätösten määrä on noussut vuodesta 2022 vuoteen 2023 ja samalla on pienentynyt niiden näyttöjen osuus, joiden arvioijista ei ole tietoa. Liiketoiminnan erikoisammattitutkinnossa vuonna 2022 lähes 10 % näytöistä on ollut sellaisia, joissa arviointipäätöksen tekijöistä ei ole tietoa. Kaksi opettajaa on tehnyt arviointipäätöksen 2 % näytöistä. Vuonna 2023 arviointipäätöksistä 96 % on tehnyt opettaja ja työelämän edustaja. Kaksi opettajaa on tehnyt päätöksen noin prosentissa. Tieto- ja kirjastopalvelujen ammattitutkinnossa näyttöjen arviointi toteutuu lähes kokonaan opettajan ja työelämän edustajan kaksikantaisena arviointina. Vuonna 2023 ei enää ollut näyttöjä, joista arvioijien tiedot puuttuivat.

Näyttöympäristöt ja niiden soveltuvuus osaamisen osoittamiseen

Pääasiassa näytöt on suoritettu työpaikoilla. Liiketoiminnan perustutkinnossa näyttöjä tehdään jonkin verran oppilaitoksessa, mutta ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa lähes kaikki näytöt suoritetaan työpaikoilla. Liiketoiminnan perustutkinnossa työpaikalla toteutuneita näyttöjä on 80 % tai enemmän. Oppilaitoksessa toteutettuja näyttöjä puolestaan on noin 10 %. Vuodesta 2022 vuoteen 2023 työpaikalla tehtyjen näyttöjen määrä on hieman pienentynyt ja oppilaitoksessa tehtyjen näyttöjen määrä on puolestaan kasvanut. Vain 3 % näytöistä on tehty yhdistetysti oppilaitoksessa ja työpaikalla. Suorituspaikasta ei ole tietoa 6–8 % näytöistä ja tämä luku on kasvanut vuodesta 2022 vuoteen 2023. Liiketoiminnan ammattitutkinnon näyttöjä tehdään oppilaitoksessa vain 1 % verran. Vuonna 2023 työelämässä toteutui näyttöjä yli 91 %. Vuodesta 2022 työelämässä toteutuneiden näyttöjen määrä on kasvanut, mutta samalla niiden näyttöjen määrä, joiden suorituspaikka ei ole tiedossa, on laskenut samassa suhteessa. Oletettavasti suhde oppilaitoksessa ja työpaikalla tehtävien näyttöjen osalta on kutakuinkin sama molempina vuosina. Liiketoiminnan erikoisammattitutkintoa suoritetaan pääasiassa vain työpaikoilla. Oppilaitoksessa ei ole suoritettu näyttöjä lainkaan ja työpaikan ja oppilaitoksen yhdistelmänä toteutettuja näyttöjäkin on vain muutama vuonna 2023. Koska niiden näyttöjen lukumäärä, joiden suorituspaikasta ei ole tietoa, on laskenut tarkasteluvuosien välillä merkittävästi, voitaneen olettaa, että nämä ovat suurimmaksi osaksi olleet työpaikalla tehtyjä näyttöjä. Tieto- ja kirjastopalvelujen ammattitutkinnossa näytöt on tehty työpaikalla ja vaikka osuus kaikista näytöistä onkin noussut, niin samassa suhteessa on vähentynyt niiden näyttöjen osuus, joiden suorituspaikasta ei ole tietoa.

Vierailukäyntien perusteella oppilaitokset tekevät yhteistyötä työpaikan edustajan kanssa varmistaakseen, että työpaikka ja sen tarjoamat työtehtävät ovat sopivia näyttöympäristöksi. Oppilaitoksen edustajien kattava tuntemus alueen työpaikoista on hyödyksi tässä prosessissa. Työpaikoilla puolestaan perehdytään tutkinnon osaan ja valitaan työssäoppimisjaksolle vain ne opiskelijat, joiden harjoittelu ja näytöt voidaan todellisuudessa toteuttaa kyseisessä työpaikassa. Oppilaitoksen ja työpaikan välinen yhteistyö takaa myös, että työpaikkaohjaajat hallitsevat kyseisen tutkinnon osan vaatimukset. Käytännössä tämä tarkoittaa, että opettaja käy läpi tutkinnon osat työnantajan edustajan kanssa. Lisäksi ennen näyttöpaikan valintaa varmistetaan opiskelijan ja näyttöpaikan toiveet, tavoitteet ja valmiudet.

Perustelut oppilaitoksissa järjestettävälle näytölle

Työelämätoimikunta on vierailukäyntiensä perusteella havainnut, että oppilaitoksissa järjestettävien näyttöjen perusteluihin liittyy useita seikkoja. Esimerkiksi työpaikalla ei ole tarjolla työtehtäviä, joissa osaamista voisi osoittaa. Yrityksen perustamista ei aina voi konkreettisesti osoittaa aidossa työtehtävissä. Tämä voi johtua siitä, että liiketoiminnan perustutkinnossa tyypillinen tutkinnon osa, kuten yritystoiminnan suunnittelu, vaatii erityistä ympäristöä, joka ei aina ole saatavilla työpaikoilla. Nämä havainnot ovat tärkeitä, jotta näyttöjen toteutusta ja osaamisen arviointia voidaan kehittää entistä paremmaksi.

Yleistykset oikaisupyyntöistä

Toimikunnalle on saapunut pari oikaisupyyntöä käsiteltäväksi. Näissä ovat syynä olleet opiskelijan tyytymättömyys saamaansa arvosanaan sekä tietämättömyys siitä, että perustutkinnon tutkinnon osan arvosanaa voi korottaa. Havaintojen mukaan opiskelijalla ei ole myöskään aina välttämättä tietoa siitä, että hänellä on mahdollisuus pyytää arvioinnin tarkistamista ja osaamisen arvioinnin oikaisua työelämätoimikunnalta.

Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmien tilanne

Toimikunnan havainnot osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmista ovat, että suunnitelmat on pääosin tehty tutkintokohtaisesti. Vierailukäynneillä tehtyjen havaintojen perusteella joissakin tapauksissa eri tutkinnon osien tekstisisällöt vaihtelevat osin paljonkin toisistaan. Suunnitelmia olisi hyvä yhtenäistää kauttaaltaan, sillä osaamisen arvioinnin toimintatapojen tulisi olla samankaltaiset riippumatta tutkinnon osasta.

Henkilökohtaistamisen toteutuminen käytännössä

Henkilökohtaistaminen toteutuu pääosin hyvin. Toimikunta on tehnyt muun muassa seuraavia havaintoja: HOKS-keskustelut ovat keskeisessä asemassa. Lisäksi aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen ja tunnistaminen ovat tärkeitä. Opettajat ja opiskelijat valitsevat näyttöympäristöt yhteistyössä. Opiskelijan valmiudet varmistetaan ennen näyttöä, opettajan ja työpaikkaohjaajan kanssa käytävien keskustelujen avulla. Tarkastellaan opiskelijan valmiuksia osallistua näyttöön tutkinnon osittain. Näytön kirjalliset suunnitelmat pitävät huolen siitä, että asioita kirjataan pitkin matkaa ylös. Lisäksi digitaaliset asiakirjat varmentavat osaamisen kertymisen. Jatkuvassa hakeutumisessa on käytössä Nonstop-malli.

Kehittämiskohteet järjestäjien toiminnassa toimikunnan näkemyksen mukaan

Toimikunta on havainnut vierailukäynneillään joitakin kehittämiskohteita, joihin koulutuksen järjestäjät voisivat toiminnassaan kiinnittää huomiota, esimerkiksi osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmat eivät ole aina yhdenmukaisia, mikä voi aiheuttaa epätarkkuutta arvioinnissa. Käytäntöjen vaihtelua on oppilaitoksissa, esimerkiksi opettajien ja tutkinnon osien välillä on eroja käytännöissä, mikä voi vaikuttaa opiskelijoiden kokemukseen. Ammatillisten tutkinnon osien näyttöihin ei vielä kukaan integroida yhteisiä tutkinnon osia ja niiden osa-alueita riittävästi. Opettajien tulisi johtaa näytön arviointikeskustelutilanteita ja käydä ammattitaitovaatimukset kunnolla läpi. Työelämäarvioijien perehdytysaineistoa ja käytäntöjä tulisi päivittää työelämäarvioijille. HOKS-prosessia olisi tarpeen kehittää, esimerkiksi opiskelijoille tulisi korostaa arvioinnin merkitystä ja tärkeyttä HOKS-prosessissa. Opiskelijoilla tulisi yksilöllisiä mahdollisuuksia yhdistää osia muista tutkinnoista ja aloittaa tutkinnon suorittaminen ilman ryhmää, jatkuvan sisäänoton kautta. Työelämäyhteistyötä tulisi tehostaa esimerkiksi Pk-yritysten kaltaisten pienempien toimijoiden kanssa. Lisäksi opiskelijoilla tulisi olla mahdollisuuksia suorittaa tutkinnon osia joustavasti.

Yhteiset tutkinnon osat ja niiden osa-alueet

Toimikunta on vierailukäynneillä tehnyt havaintoja, että yhteisiä tutkinnon osia ja niiden osa-alueita toivotaan integroitavan ammatillisiin tutkinnon osiin, mutta hyvin usein osaamisen osoittaminen toteutetaan kuitenkin erikseen. Haasteeksi YTOjen arviointien integroinnissa osaksi näyttöjä koetaan opettaja-arvioijien kelpoisuusehdot tai ainakin niiden tulkinta. YTOjen arviointia ilman erillistä koetta pidetään myös vaikeana.

Tutkintojen perusteiden ja tutkintorakenteen toimivuus

Pohdintoja

Tutkinnon perusteiden työelämävastaavuus ja kokemukset tutkinnon perusteiden toimivuudesta

Työelämätoimikunnan näkemyksen mukaan liiketoiminnan tutkintojen perusteet vastaavat kokonaisuutena tarkastellen hyvin työelämää, vaikka joissain kohdissa löytyy aina parannettavaa. Liiketoiminnan perustutkinnon uudistamistyön yhteydessä on kiitettävästi kiinnitetty huomiota työelämävastaavuuden kehittämiseen. Myös tutkintorakenne uudistuu oikeaan suuntaan ja mahdollistaa jatkossa erilaisten osaamiskokonaisuuksien rakentamisen sekä osaamisen täydentämisen yksittäisten tutkinnon osien avulla. Ammattitutkinnoissa valinnaisuus toteutuu varsin hyvin verrattuna edellisiin tutkinnon perusteisiin. Mahdollisuus sisällyttää korkeakouluopintoja ammattitutkintoon olisi toivottava lisäys tutkinnon perusteiden prosessin uusimisen yhteydessä.

Kokemukset tutkinnon perusteiden toimivuudesta

Työelämätoimikunta pitää tutkinnon perusteita yleisesti ottaen toimivina. Nykyisen liiketoiminnan perustutkinnon sisältämien tutkinnon osien ammattitaitovaatimusten ja arviointikriteerien joukossa on arjen havaintojen mukaan ollut osin vaikeaselkoisia lauseita. Näihin on kiinnitetty huomiota tutkinnon perusteiden uudistamistyön yhteydessä. Kaikkien liiketoiminnan tutkintojen perusteiden toimivuuden ja ajantasaisuuden varmistaminen edellyttää tasaisin väliajoin tapahtuvaa ammattitaitovaatimusten ja arviointikriteerien päivittämistä. Liiketoiminnan tutkinnot muodostavat laajan kokonaisuuden, jonka sisällä tapahtuva osaamisen hankkiminen tutkintoja ja tutkinnon osia suorittaen palvelee laajasti eri toimialoilla työskentelevien ammattilaisten osaamisen kasvattamista.

Tutkintorakenne

Liiketoiminnan perustutkinnossa tutkinnon valinnaisuutta on rajoittanut se, että valinnaiset tutkinnonosat on jaettu osiin 1 ja 2, joista jälkimmäisessä osaamispistemäärä on rajoitettu. Tämä on joissakin tilanteissa aiheuttanut haasteita yksilöllisten opintopolkujen rakentamisessa etenkin niillä, jotka ovat tehneet väyläopintoja korkeakouluun tai ovat suorittaneet kaksoistutkintoa. Uusissa 2024 voimaan tulevissa tutkinnon perusteissa tämä rajoitus on poistettu. Jatkossa tutkintorakenne mahdollistaa hyvin erilaisten painotusten ja osaamisalueiden mukaisen osaamisen hankkimisen.

Liiketoiminnan ammatti- ja erikoisammattitutkinnossa valinnaisuutta on paljon ja tutkintorakenne mahdollistaa hyvin erilaisten yksilöllisten opintopolkujen rakentamisen. Tosin vaikka tutkinnon rakenne mahdollistaa tutkinnon osien käytön muilta osaamisaloilta niin haasteena on se, että tutkinnon osat eivät ole keskenään saman laajuisia eivätkä siten suoraan hyödynnettävissä. Työelämän toimijoilla voi edelleen olla haasteita liiketoiminnan ammattitutkinnon mahdollisuuksien tunnistamisessa aikaisempiin substanssiin perustuviin tutkintonimikkeisiin verrattuna.

Tieto- ja kirjastopalveluiden ammattitutkinto tarjoaa mahdollisuuden tiedonhaun ja sähköisen asioinnin asiakaspalvelun osaamiseen. Perinteisen kirjastossa tapahtuvan työn lisäksi ammattitutkinto sopii erilaisiin mediaohjauksen tehtäviin.